

Pécs – Budapest – Berlin

– A Barátság legutóbb akkor készített Önnel interjút, amikor követségi állomáshelyére, Berlinbe indult. Most újra itthon van és nagyon komoly feladattal bízták meg, amely – úgy gondolom – összefügg azzal a tevékenységgel, amit korábban Németországban végzett. Megkérem, beszéljen erről!

– Részben összefügg, de részben új a feladat. Összefügg azért, mert összeköti a hely. Németországi diplomáciai tevékenységem első szakasza Berlinhez kötődik. Ahhoz a városhoz, amely 1996-ban már régi-új főváros volt, de még nem töltötte be az új főváros szerepét, erre készült 1999-ig, a Bonnból való átköltözésig. Ezért ez a három év, amit ott töltöttünk, nagyon izgalmas volt, hiszen Berlin ekkor készült fel arra, hogy fogadja a német törvényhozás és a végrehajtás legfőbb szerveit. Nem mindegyiket, hiszen a Berlin-Bonn törvény értelmében a német kormányzati szervezet egyik felének Bonn maradt az elsődleges székhelye, és Berlin a második, a másik felénél, pedig ez pont fordítva van. Ez egy különleges német helyzet, ami abból következik, hogy Németország újra egyesült a XX. század végén. A mi feladatunk akkor az volt, hogy a magunk részéről is előkészítsük az átköltözést. A nagykövetségi bontás, építés, engedélyeztetés elég sok munkát adott, de azokkal a szövetségi szervekkel is kapcsolatot kellett tartanunk és fejlesztenünk, amelyek már Berlinben működtek. Néhány tartománnyal is nekünk kellett ápolni a kapcsolatokat. Eközben adták vissza a Collegium Hungaricum berlini telkét, amelynek sorsával most szorosan összefonódik az én tevékenységem. A II. világháborút megelőzően ugyanis állt már, és működött a Collegium Hungaricum. Még a 20-as években vásároltatta meg Klebelsberg Kunó kultuszminiszter. Ma Dorotheenstrasse-nak hívják a helyet, ahol a Humboldt Egyetem mellett, az úgynevezett Múzeum-sziget közelében található. Von Weizsäcker, volt német államfő irodája is ennek a szomszédságában van. 1/A besorolású és adottságú övezetben van, központi fekvésű, igazi berlini környék, de mégis csendes hely. Ádáz csatározások után végül 1400 négyzetméternyi telket kaptunk vissza. Hét évig kellett várunk a német újraegyesítés után, mert Honeckerék az utolsó pillanatban államosították a telkünket, amelyen persze a háború után már nem nagyon volt semmi. A Humboldt Egyetem volt a kezelője, például diákmunka-közvetítés folyt ott. Ehhez a telkekhez vásárolt – piaci áron – 2001 végén, az akkori

Wolfart János interjú közben

kulturális minisztérium egy kisebb, mintegy négyszáz négyzetméteres házhelyet. A két telket kell most egye-síteni, és felépíteni rá az új Collegium Hungaricumot. Azért kell okvetlenül felépíteni, mert több mint huszonöt éve egy elég drága bérleményben, igencsak mostoha körülmények között működik a Magyar Ház (ma már újra Collegium Hungaricum néven) a Liebknechtstrasse-n. Az egész környéke szanálásra vár, tehát ott sokáig úgy sem tudnánk maradni.

– A Collegium Hungaricumnak Berlinben nagyon régi és komoly hagyományai vannak. A német főváros Európa kulturális életében igen fontos és izgalmas szerepet játszik.

– Áldatlan helyzet volt az, hogy a mi legfontosabb partnerországunkban, a legnagyobb EU-tagország fővárosában nincs rendes helye a magyar tudomány és kultúra közvetítésének, a magyar országhép alakítás-nak. Az is képtelenség, hogy van már újra saját telkünk, de mi mégis egy drága bérleményt fizetünk. Ez tarthatatlan, mint ahogy az is, hogy ilyen sokáig húzó-dott a döntés, miszerint most építünk. Berlini követi időmre – pontosan hat évvel ezelőttre – tehető a nagyobbik telekrész ingyenes visszaadása. Ez alatt a hat év alatt most jutottunk el a megfelelő kormánydönté-sig. A kormány tudomásul vette a kulturális tárca szándékát, hogy új Collegium Hungaricumot épít. Er-re azért is van mielőbb szükség, mert a Berlinton vásárolt kisebbik telekrészt, ami az egyetem használatá-ban volt, jogvesztő hatályú megállapodással szere-ztük meg, 2005 végéig be kell építeni a telket. Az idő sürget, így ez egy nagyon szép, de feszített tempójú feladat.

– Éppen azt akartam kérdezni, hogy milyen szakaszában tart a munka, van már valamifajta konkrét elképzelés az épü-lettel kapcsolatban?

– A sok-sok alternatíva közül egy mellett kötelezte el magát a minisztérium, és ezt elfogadta a kormány is. A beruházásnak azt a formáját támogatták, amely az állami költségvetést, az adófizetők pénzét leginkább kíméli. Nem egészen ugyanolyan, de hasonlít a berlini nagykövetség-építéshez, azaz befektetői beruházás, amiről döntöttek. A telekre építhető kb. hat-ezer négyzetméternyi épületből, a Collegium Hungaricumnak a fele elegendő lenne ahhoz, hogy a maga feladatait ellássa. A telek másik részének, illetve az épület fennmaradó területeinek hasznosítási jogát megkapva, a befektető nekünk ingyenesen adja át a mintegy három ezer négyzetméternyi épületrészt, miközben az egész telek és maga az épület is a magyar állam tulajdonában maradna. Csak a hasznosítási, használati jogot adnánk át bizonyos időre.

1996 és 1999 között a német gazdaság felszálló ágban volt, Berlinben egy óriási úr támadt, hiszen az egykori senki földjén – ahol a berlini fal húzódott – szinte egy harmadik város épült fel. Ma az éppen ellenkező tendenciát tapasztaljuk. Egyrészt jelentős dekonjunktúra van, másrészt a befektetői érdeklődés is nyilvánvalóan annak függvényében alakul, hogy Berlin belvárosában milyen funkciójú épületeket, és miként lehet hasznosítani. Tudni lehet, hogy a Friedrichstrasse-n például tömegével vannak kiadó irodák, és ezek ma is üresen állnak. Nem is olyan egyszerű most befektetőt találni, de az érdeklődés azért nagy. Részint azért, mert Magyarország tekintélye nagyon jó, másrészt, mert egy ilyen intézménynek a szomszédságában működni sem lehet kedvezőtlen perspektíva. Elképzelhető, hogy a közelében, vagy az épület szerves részeként egy kávéház, vagy egy olyan gasztronómiai egység épülne, amely színvonalasan képviselné Magyarország konyhaművészetét. Gondoljunk a diákokra, egyetemistákra, de azokra a turistákra is, akik a múzeumokat látogatják! Szükséges lesz néhány lakás építése is. Berlinben ugyan megszabták, hogy a város mely kerületeinek, mely övezetében, milyen arányban kell lakásoknak lenniük, de mi, nyilvánvalóan ezen felül – valamiféle külön program keretében – a házhoz és céljához kapcsolódóan, vendéglátásokat alakítunk majd ki. Ezek az odalátogató művészek vagy ösztöndíjasok miatt nélkülözhetetlenek. Még csak egy tanulmányban körvonalazódik mindez. A határidőink nagyon szorosak. 2003 végén, 2004 elején már szeretnénk ismerni a befektetőt, hogy a vele való tárgyalások során kimunkáljuk a további lépéseket, és további pályáztatás révén megismerjük a tervezőt.

– *Most a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma a megbízó...*

– Igen. A Külügyminisztérium erre a projektre határozott időre kihelyezett. Lehet, hogy nem is vállaltam volna, ha nem Berlinbe szólítana az a gyönyörű feladat. A jelenlegi szakaszban munkám inkább Budapesthez köt, de nyilván az alapkötetétel után, az építkezés alatt többet leszek majd megint Berlinben.

– *Sokunk örömeire, elég gyakran látjuk a nemzetiségi rendezvényeken is. A Kisebbségi Hivatal egykori elnökének kötődése a*

magyarországi kisebbségekhez ezek szerint megmaradt. Bizonyára tudja, hiszen az úttörők között volt, hogy idén huszonöt éves a nemzetiségi televíziózás. Nagyon régen volt, mégis arra kérem, emlékezzék arra az időszakra, amikor kezdték a munkát a pécsi Körzeti Stúdióban.

– Hát, az nagyon szép ugrás volt az ismeretlenbe. Nem nagyon tudtuk, mi is az, hogy televíziózás, azt meg főleg nem, hogy hogyan kell nemzetiségi televíziós műsorokat készíteni. Nem igazán volt elképzelésünk, de honnan is lett volna? Volt, aki azt képzelte, hogy olyan lesz, mint egy rádióműsor, csak a televízió közvetíti majd. Valami olyasmi volt ez, mint amikor gyerekkorunkban a Szabó családot, a híres családregegynt hallgattuk. Mindig a rádió mögé képeltük a Lapály utcát. Azt hittük, hogy Szabóék tényleg ott élnek valahol, és ezt közvetíti hetente egyszer, élőben a rádió. Nagyjából ennyit tudtunk erről, és meg kellett tanulni – legalábbis az akkori helyzetnek megfelelő – nemzetiségi televízió-műsorokat készíteni. Persze nem az ilyen műsorokban rejlő teljes műfaji gazdagságot gyakoroltuk, erre nem is volt lehetőségünk, és úgy látom, ma sincsen. Izgalmas volt, szép volt! Nagy segítséget jelentett, hogy akkor éppen egy önmagát kereső, fiatal alkotógárda dolgozott Pécsen – a szege-dihez hasonlóan még csak két éves volt a körzeti stúdió – így senki sem gondolta azt, hogy ő már mindent tud és tökéletes profi. Tehát „az amatőrök” lelkesedésével, elszántságával vágtunk neki ennek a munkának, és mivel létezett a befogadó közeg, nekünk is könnyebb volt elfogadtatni, hogy idegen nyelven készülnek az anyagok. Nagyon mostoha körülmények között dolgoztunk (amit persze akkor természetesnek tartottuk). Valahol a világ végén forgattunk egy fekete-fehér fordítós filmet, amit át kellett televíziós elektronikára játszani. Mielőtt azonban ez megtörtént, Budakeszin elő kellett hívni és megvágni (többnyire éjszakai műszakban, amikor volt szabad kapacitás). A vágószobában előbb le kell fordítani a vágott anyagot, hogy ki, miről beszél. Ezt a műsorkészítés közepette mindig meg kellett tennie annak, aki szerkesztett, riporterkedett, műsort vezetett egy személyben és még gépkocsivezető volt, meg szinkrontolmács és még sok minden (pl. gépírólány). Aztán Budapestre kellett feljönni, és rögzíteni az adásokat, rámondani a stúdiószöveget, mert erre alkalmas készülék Pécsen még nem volt.

Szép idők voltak! A hősor! Nagyon ritkán jelentkeztünk: havonta egyszer, negyed órában – nem is tudom már, szerdán, vagy csütörtökön – este a Tévé Macival voltunk versenyben a kettesen. Nem nagyon tudták az országban fogni az adást – ez még az a bizonyos másfél csatornás időszak volt –, a kettes műsort a kis bakonyi falvak nem tudták fogni. Szombat délelőtt volt az ismétlés, s mivel a szabad szombat még viszonylag új dolog volt a magyar történelemben, a szabad szombat egy részét az emberek a képernyő előtt töltötték. Úgy emlékszem, hogy sok és lelkes nézőnk volt, számos embert tudtunk megnyerni, s kicsit önmagához is visszavezetni. A helyzetünk azért is volt rendkívüli, mert tulajdonképpen versenytársak nélkül

voltunk jelen a piacon, ami nem is volt igazán piac, hiszen nem voltak még műholdas- és kábelcsatornák. Ma fogható a német adók sokasága, a mozi- és a sportcsatornák, ezért az az idő valóban rendkívüli lehetőség volt számunkra az ország különböző részei, a családok, barátok és az országhatáron átnyúló régiók közötti kapcsolatteremtésre. Emlékszem, hogy a történelmi Magyarország különböző területeiről – például Bácskából és Bánátból – is írtak nekünk, ahol fogták az adást, és felfedezni vélték egykori katonatársukat, vagy azt, akivel együtt cselédkedtek. Emberi sorok bontakoztak ki, miközben mások a háború előtt, alatt és után elszenvedett sérelmeket próbálták valamilyen dimenzióban elhelyezni.

Számomra a televíziózás a rádiós munkám folytatása is volt, mégis teljesen új típusú feladatot jelentett, amit nagyon-nagyon megszerettem. Ma már azt sem tudom pontosan, hogy öt év után miért hagytam abba. Talán az lehetett az oka, hogy nem teljesen voltam elégedett a körülmények fejlődésével, változásával. Igaz, hogy az ötödik évre már valamennyi színes műsort is készítettünk, de a beígért hetenkénti közvetítés mégsem valósult meg. Havonta jelentkeztünk (egy ismétléssel), és negyedévenként készítettünk egy külön kiadást, amely hol portréműsor volt, hol dokumentumfilm, hol valamilyen népi mesterséget bemutató színes film. Készítettük filmeket például a hartai sváb festett bútorokról, a szatmári szórvány falvakról, vagy később a képfestőkről. Fontos dolgok voltak, mert ezeket ma nehéz lenne megcsinálni.

– *Tudom, hogy a pécsi televízió archívumában ma is féltve őrzik ezeket a régi filmeket, és Wolfart Jánost az első igazi tévériporterként tartják számon. Sok helyre eljutott, mire emlékszik igazán szívesen, vagy nem szívesen ezekből az évekből?*

– Mindenre szívesen emlékszem, az egyik helyzetből talán többet, a másikkal kevesebbet lehetett tanulni. Én legalábbis rengeteget tanultam. A Német Szövetségnél és aztán a Kisebbségi Hivatalban, későbbi munkahelyeimen kamatoztathattam mindezt. Emberileg, és szakmailag egyaránt. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulójára esett az első öt év. Akkor 27 éves voltam, és egészen nagy létszámú stábot kellett vezetni, a mini stáb ugyanis csak elmélet volt. A mi, úgyszólván kőkorszaki eszközrendszerünkkel kétszer annyi embert kellett mozgatni, munkára ösztönözni az ország egy másik pontján. Nem volt egyszerű! Egy új minőségi kapcsolatot hoztunk létre, amely a rádió hallgatásától, vagy a Neue Zeitung olvasásától is eltért. Televízióban látni saját magunkat, ez teljesen más élményt jelentett. Azt meg tapasztalni, hogy a műsorban szereplők hogyan válnak állandó nézőkké,

és jeleznek vissza, szintén újszerű tapasztalást jelentett.

Természetesnek fogadtuk el, hogy volt egy nagy közös szobánk, s abban egy telexgép tik-takolt (telefax és komputer, de még e-mail sem volt). Volt viszont közös titkárnőnk – *Balatinács* Jelica, egy olasz sokác lány –, aki ellátta azt, amit el tudott látni. Később lett egy felvételvezetőnk is, aki szintén a szobánkba költözött. Később jött *Stangl* Márta és *Balázs* Miso, s akkor már hatan laktuk be a szobát. Ennek ellenére mi szobánk volt a legvidámabb, a legszínesebb és legtarthatóbb életű a stúdióban. Felvételek előtt, felvételek után nálunk tartózkodtak azok az asszisztensek, szkeptikusok, rendezők, akik velünk dolgoztak, sőt a műsorban szereplők is gyakran a szobánkban öltöztek át, „mosakodtak be” úgymond, a produkcióra. Mi, *Popovics* Sztévo kollégámmal, rendszeresen néztük egymás műsorait, már a készítés közben is, vágás közben is. Sztévo lippói szerb gyerek, így nagyon sokat értett az én műsoraimból. A szerbek és a svábok ottani együttélése révén nem csak köszönni tudott, hanem válaszolni is németül. Ez felemelő érzés volt, hisz az embert vitte tovább, hogy a kollégái is érdeklődnek. Így volt ez a magyar kollégákkal is: mindenki odafigyelt, ha valami jó készült. Azzal is törődtek, hogy milyen film megy a Miskolci Dokumentum Filmfesztiválra, és együtt örültünk, ha valamilyen díjat nyertünk.

Az ember szakmailag is gazdagodott, én is elkezdem vonzódni a komolyabb, nagyobb léptékű műsorok szerkesztése, majd rendezése felé. Akkor volt is egy ideám, hogy elvégezném a rendező szakot. Ebből nem lett semmi, de a televíziózás örök szerelmem maradt. Ma is úgy nézem a műsorokat, mintha másnap újra mennék tévéműsort szerkeszteni, vezetni, riporterkedni, képi megoldásokon gondolkozni. A televíziózás nekem ezért egy kicsit más szórakozás, mint a nézők többsége számára. Másképp vagyok fogyasztója, de figyelemmel kísérem a műsorokat. Nem látom ugyan rendszeresen, mert – és ez nem az utódok hibája – nagyon mostoha időközönként, kiszámíthatatlan, lehetetlen időpontokban sugározzák ezeket a műsorokat.

Én az első öt év alapján ennek az egésznek egy sokkal töretlenebb pályáivet képzeltem el. A nemzetiségi televíziós műsorok sokkal nagyobb figyelmet érdemelnének, miként a nézők is. A nemzetiségi tévéműsorokban is sokkal nagyobb lehetőség rejlik. A kisebbségi országos önkormányzatoknak is érdemes erre fokozottan építeni és odafigyelni.

É. Mayer